

№ 199466

6
7

1461

PASTORAL'A

DE

A N U L U N O U

1879.

ADRESATA CLERULUI, CORPULUI DIDACTICU
SI INTREGEI INTELIGINTIE DIN EPARCHI'A
ARADULUI.

DE

EPISCOPULU EPARCHIOTU

IOANU METIANU.

BIBLIOTECA
MUNICIPALĂ
ARAD

ARADU, 1879.

IN TIPOGRAFIA LUI STEFANU GYULAI.

199466 D

PASTORAL'A

DE

A N U L U N O U

1879.

ADRESATA CLERULUI, CORPULUI DIDACTICU SI INTREGEI INTELIGINTIE din EPARCHI'A ARADULUI.

DE

EPISCOPULU EPARCHIOTU

IOANU METIANU.

ARADU, 1879.

IN TIPOGRAFIA LUI STEFANU GYULAI.

Prea onorabilor presbiteri și onorabilor preoți, multu
stimabilor inteligenti și carturari ai poporului din dieces'a
Aradului:

Daru, salute și binecuvântarea noastră arhierescă la anulă nouă 1879!

Cândă omulă cugetătoriu, cu credinția în Dumnedieu și în destinațiunea morală a omenimei, ajunge la punctulu de timpu cu care se încheie cursulu anului vechiu, și se începe anulă nou, atunci mai înainte de tôte multiamesse lui Dumnedieu, căci l'a ajutat să ajungă acelu punctu de timpu, pre care mulți dintre ómeni, și chiar dintre cunoscutii sei nu l'au ajunsu; apoi ispitindu-si lucrurile sale din anulă ce se închieie, se întréba: dacă a înaintatu séu nu, cu ceva în anulă trecutú; adevă: dacă în decursulu ace-luia a contribuitu cu ceva la întemeierea fericirii sale, și a omenirei?

Tienendu eu că însusirea și detorinț'a de omă cugetătoriu, cu credinția în Dumnedieu și în demnitatea superiōră a omului, nimenui nu pôte se fie mai propriă și mai naturală, decâtă pastoriului, și arhipastoriului sufletescu, că nime n'are se se ispitésca mai multă decâtă pastorii sufletesci, dacă în anulă decursu si-au implinitu cu zelú, cu consciinția și cu succesu bunú chiamarea? dacă turm'a cuventátōre a lorú a fostu bine pastorită, și dacă aceea prin aseminea pastōrē a înaintatu în cele bune și folositōre: în faci'a dilei de anulă nou, am urmatu a multiamí și eu lui Dumnedieu pentru mine, și pentru cei incredințiați mie, dar și a-mi trage séma cu mine insumi, nu de pre unu singuru anu, ci despre lucrările mele de aprópe 4 ani, cândă Dumnedieu m'a invrednicitu se devinú în fruntea acestei diecese, se devinú arhipastoriulu vostru.

În urm'a acestei esaminari am aflatu, că lucrarile mele din centru, cu ajutoriulu lui Dumnedieu, alu sinodului, si consistoriulu nostru eparchialu, si alu vostru tuturor, au fostu insocite de succesu bunu. Dovéda sunt: edificarea si provederea cu professori buni, si cu organizare buna a institutulu nostru pedagogico-theologicu, infintiarea alumneulu nostru, care provide aproape 60 de elevi cu cele trebuin-tiöse, întemeierea fondulu preotiescu, si procurarea si punerea în viétia a mai multoru fonduri de stipendie, cari creatiuni tóte au menitiunea d'a reversá binefaceri asupra clerulu si a poporulu nostru din diecesa, si d'a li asecurá unu viitoriu mai fericitu.

Inse precátu este de imbucuratoriu acestu resultatu alu lucrariloru nóstre din centru, pre atátu de pucinu imbucuratóre mi se pare starea lucruriloru afara în diecesa.

Esaminandu eu acea stare a lucruriloru, si vedindu că afara de înmultirea unoru scóle, si înzestrarea loru cu dotatiuni, si cu invetiatori si invetiatoresc mai bune, si afara de unele altele îmbunatatiri mai menunte, ceva mai însemnatu si demnu de lauda, demnu de sublim'a chiamare a nóstra a preotiloru nu s'a facutu: acuma dupace si asia cu cele din centru am mai terminatu, credu a fi sositu timpulu, ca cu începutulu anulu nou 1879, se ne apucamu mai cu barbatie de partea negrigita pana acuma, si asia se ni concentramu cu totii activitatea nóstra mai vertosu asupra celoru mai necesarie din partile esterne ale diecesei.

Marturisescu că vedendu în tóte partile diecesei atáta lucru reclamatu de o necesitate adencu simtita, me cuprinde sfiéla si temere, mai vertosu candu me eugetu la neajunsulu midilóceloru nóstre: totusi, contandu ca totdeuna la ajutoriulu ceriulu, si la conlucrarea aloru 18 protopresbiteri, a vre-o 600 de preoti si totu atátia invetiatori, lá inspectorii scolari, si la bunavoínti'a inteligintiei nóstre, si în fine si acum ca totdeuna în viétia mea, în deplina consciintia a chiamarei mele, 'mi supunu umerii mei nu numai cu resignatiune, ci

si cu tóta bunavointi'a, si acestei sarcine grele, si nu pregetu a me apucá si de acésta lucrare obositóre.

In restimpulu de aprópe patru ani, decandu Dumnedieu prin votulu filoru alesi ai diecesei acesteia, m'a chiamatu la conducerea ei, am facutu acea esperiintia durerósa, cà si cu o parte a poporului nostru, si cu o parte a preotimei nóstre stamu reu, adeca: nu suntemu la inaltimea greutatorilor, imprejurarilor si necesitatiloru timpului. O parte a poporului nostru de cátiva ani incóce inclina multu catra decadintia si morala si materiala; apoi firesce fiindu poporulu elementulu corporalu alu bisericei, cu elu si prin elu incepe a se simtí si decadinti'a bisericei si a preotimei nóstre; unu lucru precátu de durerosu totu pre atátu insufiatoriu de ingrigire pentru totu sufletulu de romanu adeveratu, dar mai alesu pentru preotulu romanu, carele are se fia lumin'a lumii si sarea pamentului.

Cumca o parte a poporului nostru merge reu, merge inapoi, si inclina spre decadintia, nu trebuie se vi-o spunu eu, nici se vi-o dovedescu; càci voi cari sunteti mai aprópe de elu, o vedeti, si o sciti din propria intuitiune. Insi ve vedeti cum seracescu si cum si-vindu unii séu li vendu altii mosiórele sale parintesci la straini; insive vedeti, si raportati incóce, cátu de pucini din poporu se intereséza, la cátu de pucini li pasa de biserica si de scola; insive observati cum multi dintre ai nostrii in desperatiunea loru se predau lonei, si betiei, din care apoi izvorescu o multime de alte rele, ce acceleréza cursulu spre ruina. Cumca de asemenea rele este legata si decaderea bisericei si a preotimei nóstre, e consecinti'a cea mai naturala, si pentru ca eu se ve convingu despre acést'a, n'am decátu a vi esplicá si la acésta oca-siune, necsulu celu intimu reciprocitatea si solidaritatea naturala intre poporu si institutiunile sale, intre poporu si conducatorií sei sufletesci.

Poporulu si institutiunile sale religióse cu clerulu, respective cu inteliginti'a ce sta in fruntea acestóru istitutiuni,

facu împreuna unu organismu viu, care este Biserica viua a Domnului. In acestu organismu, in acésta Biserica viua, poporul este corpulu, clerulu si respective inteliginti'a este sufletulu séu spiritulu, ér idealulu institutiunei, religiunea, propriu disu, este morala' cres-tinésca, busol'a umanitatii, steu'a conducátore in viétia, pentru binele, prosperarea si fericirea tuturor partiloru. Deci cum ar puté se prospere si se inforésca spiritulu unde corpulu este in decadere? Firesce cà aci are' locu si intrebarea întórta: cum se prospereze, si se inforésca corpulu, séu poporul, candu spiritulu seu conducatoriu, preotimea sa, nu este la inaltimea chiamarei, si nu-si implinesce din destulu detorinti'a facia de poporu? Si in fine, precum credu, aici ar mai incape si a treia intrebare: óre institutiunile nóstre sunt destulu de bune, si deplinu corespundietóre multeloru trebuintie si cerintie ale timpului modernu? Celu pucinu eu n'am pregetatu a-mi ridicá vocea, la sínóde, si la congresulu nationalu in acésta privintia, si nu voiu incetá a face acést'a pana nu voiu vedé mai bine regulate, si mai multu perfectionate unele dintre institutiunile nóstre, mai alesu pre cele din sinulu poporului; ér pre conducatorii din cleru si inteligintia, trebue se-i rogu se nu-mi iee in nume de reu repetitele mele provocari, intetiri si molestari in privinti'a acést'a, càci ori unde ar fi caus'a reului, in ultim'a analiza ea totu asupra nóstra recade, ca asupra acelora, cari sunt spiritulu conducatoriu alu poporului, ér vocea publica, vocea istoriei, si a lui Dumnedieu, totu pre noi ne va condamnă fratiloru protopopi, preoti si inteliginti, pentru acei poporeni ai nostrii, cari inclina spre decadere. In acésta consciintia jace indemnulu méu d'a face totu ce se póte pentru ridicarea poporului.

Acést'a este nu numai detorinti'a, dar chiar si in interesulu nostru comunu bine priceputu. Unui poporu care inclina catra decadere, seracie si necasuri, nu-i pasa multu nici de legaturile sociali, de sublimitatea ideiloru de patria,

natiune, libertate; atare poporu nu ambla la biserica, nu-si implinesce detorintiele crestinesci, ba nici cele cetatienesci, uneori càci nu pôte, ér alteori càci nu voesce, pentrucà nu simte si nu pricepe necesitatea si folosulu acelora; unu asemenea poporu nu voesce a contribuí la sustienerea bisericei, la sustienerea scolei, si daca este se se dechiare pentru una ori alta biserica, atunci elu alege mai totdeuna pre aceea, care nu cere dela ele nimica, séu care cere mai pucinu.

Intre asemenea imprejurari nu mai incape indoiéla, cà suferé si védi'a, si chiar interesulu materialu alu preotului. Védi'a lui suferé, càci preotulu in sine fara poporu n'are chiamare si valóre; ér in poporu nu are alta valóre, si alta védia, decâtu aceea pre care o are singuru poporulu in faci'a lumei; apoi védi'a unui poporu care inclina spre decadere, este de totu pucina, este desconsideratiunea, din care se vine si conducatoriloru sei o parte proportionala bunicica, adeca — cea principala! Este lucru prea firescu cà prelanga védia suferé si interesulu materialu alu preotului, càci dela asemenea poporu nu pôte asteptá preotulu, o remuneratiune démna a servitiiloru sale, nici dotare corespundietóre, nici macar raspunderea prompta a celorlalte competintie preotiesci.

Vediendu eu, cum disei mai susu, cà o parte a poporului nostru inclina spre decadere, si recugetandu eu acésta stare trista, apoi meditandu si asupra causeru mai de aprópe ale reului acestuia, a trebuitu se recunoscú causele reului mai vertosu in doue defecte mari, in necultur'a si nemoral'a celoru ce inclina spre reu, ambele cum se vede, defecte spirituali, ce se potú atribuí de a drep-tulu conducerei cei slabe a poporului.

Nimeni nu afirma, si nu pôte afirmá, cà poporulu nostru ar avé defecte naturali, ar fi dotatu masteru dela Dumnezeu prin mam'a natura, nu, ci defectele lui sunt rezultate ale crescerei si conducerei lui aici, pe lumea acést'a. Defec-

tulu neculturei séu neinvetiaturei impedece pre omu in tóte întreprinderile lui. Celu fara carte, ori câtu de bine dotatu dela fire, nu póte pricepe si judecá ca celu cu carte, nu póte tienea cu altii concurentia la lucru, nu i-se scie apretiuí sporiulu, si a trage folosulu, nu scie vinde nici cumperá cele de lipsa, fara scadere, nu scie câtu se cuvine dupa dreptu, si câtu detoresce in contributiune, si in alte detorintie catra statu, si catra comuna, nu scie cum se-si folosésca drepturile, nu scie cum si ce se lucre ca se póta castigá mai multu, si se póta traí mai usioru. Pre elu toti ilu potu insielá câtu voescu, toti ilu potu pagubí intr'unu feliu ori altulu, din care tóte urméza neavere, neputintia, necasu, si nevoe, cari tóte nu potu produce decâtu ratacirea mintii, apoi indoieli despre bunatatea, si dreptatea lui Dumnedieu, din care stare a sufletului provine nepasarea si nemoral'a, cari apoi impedece si mai multu pre omu dela inaintare; càci acestea ilu retienu dela ori ce întreprindere buna ilu facu de nu-si trimite copii la scóla; ilu retienu dela cercetarea bisericeii; ilu retragu in timpul lucreului dela lucru, in timpul rugatiunei dela rugatiune, ele ilu impingu la locuri rele nemorale, i rapescu pacea si buna întielegerea in casa si familia, i stirpescu iubirea din inima atátu cea catra ai sei, catra copii, femeia, si rudeni, câtu si catra vecinii si compatriotii sei, ba catra totu ce lumea morala recunósce de bunu si frumosu, demnu si sublimu, adeca si catra virtuti, si catra izvorulu acestora Dumnedieu! Astfeliu nepasarea si nemoral'a instrainéza pre omu de Dumnedieu si mandatele lui, de darulu si binecuvéntarea lui!

Ori cine dintre noi recunoscendu aceste rele, trebue se se cugete seriosu, diu'a si nóptea, la delaturarea loru, si acést'a câtu mai in graba, pana candu ele nu prindu radacine mai afunde, càci atunci este mai greu de stirpitu.

Fiindu vorba de vindecarea acelu rele se potu nasce doue întrebări, una: cine se vindece acele rele? A dou'a: cum se se vindece ele? Incátu pentru prim'a

intrebare, nu incapa discutiune si indoieála, cá atinsele rele trebuie se le stirpésca din poporu aceia, cari dupa chiamarea lorú sunt cei mai deaprópe interesati si legati de poporu, prin urmare binevoitori naturali si amicii poporului, adeca: preotii si invetiatorii poporului, crescatorii si conducatorii lui spirituali; preotii bisericeii, ca unii ce deodata cu darulu si beneficiile preotiescii au luatú asupra-si si acésta indetorire, apoi invetiatorii poporali cari s'au preparatu si ingaiatu pentru oficiulu d'a cultivá si moralisá mladitiele poporului, spre a-li asecurá unu viitoriu mai ferice. In totu casulu dupa natur'a positiunei, dar si dupa intocmirile sacre a le legii mantuitoriului nostru Isusu Christosu, preotii sunt chiamati mai antaiú si mai presusu decátu toti alții, a fi invetiatorii si luminatorii poporului. „Mergendu in vetiati tóte ne amurile“ a disu intemeietoriulu bisericeii crestine apostoliloru seii.

In cátu pentru a dou'a intrebare de mai susu, respunsulu este: cá relele atinse se potú sterpi tocmái numai prin cultura si morala. Adeca: necultur'a se vindeca si se alunga prin cultura, intocmai casi intunereculu prin lumina, seraci'a se vindeca prin avere, ér nemoral'a se alunga prin insasi moralitatea, prin religiositate, intocmai ca si morbulu prin sanatate, slabitiunea prin putere. Candu apare lumin'a sórelui, dispare intunereculu noptii, candu se aprinde macar o lumina in intunerecu, intunereculu dispare dinaintea luminei si din prejurulu ei. Totu aseminea candu se ivesce cultur'a la unu poporu, la o natiune, iute dispare intunereculu din minte-i, priceperea incepe a lucrá, consciinti'a se destépta, si intra mereu in stapanire si conducere. Acést'a este calea progresului catra mantuire. Prin urmare ori cine voesce seriosu ridicarea poporului, trebuie se-i dee cultur'a si invetiatur'a ce o pretinde spiritulu timpului. Cáci de ar dá cineva poporului tóte bunatatile, de nu-i va dá cultura prin invetiatura buna, prin morala si religiune, nu-i va face nici unu bine tiitoriu, ci numai unu favoru momentanu, dupa care urméza cu atátu mai grea cainti'a.

Cea mai de frunte chiamare a pretiloru li o definesce sant'a evangelie candu li dice: „mergendu invetiati tóte némurile“. De aci ei sunt detori a invetiá pre poporu in totu timpulu la tóte ocasiunile, in si afara de biserica, a-lu invetiá nu numai cum se se róge lui Dumnedieu, cum se fie moralu si religiosu, ci si cum se-si intocmésca viéti'a, si inzestreze mintea, pentru ca se-si castige mai cu inlesnire panca de tóte dilele, védia si onóre, si líniscea sufletésca, cum se-si pastreze cele castigat, cum se se ferésca de tóte relele si mai vertosu de reulu celu mai mare, de caderea in nemorala si nepasare, si cum se-si caute si se gasésca fericirea pre pamentu si mostenirea eterna in ceriu, prin virtuti, adeca: prin binefaceri si sacrificie.

Dar pentru ca preotii se póta impliní acésta sacra chiamare, insisi trebuie se fie la inaltimea culturei si moralei, se fie destulu de invetiati, petrunsi pana la sufletu de chiamarea loru si inzestrati cu tóte virtutile crestinesci. Acésta calificatiune ei vor avé-o daca se vor ocupá seriosu cu cetirea de carti folositoare, si mai alesu cu cetirea santei scripturi, si a vietii si fapteloru barbatiloru celoru mari ai bisericei, din care si-vor castigá mai antaiu invetiatur'a si indreptarea necesaria, apoi conformandu-se esemplului loru, si tari'a sufletésca, intru carea jace sementi'a moralei si a virtutiloru crestinesci; astfeliu vor aduná comori adeverate neperitoare, pentru sine si pentru fi loru sufletesci, pentru poporulu incredintiatu pastorirei loru.

Aici trebuie se amintescu cu durere cà sunt intre ai nostri, unii preoti, dicu — unii, dorindu ca se fie de totu pucini, si se dispara temerea cà ar fí mai multi — cari nu citescu nimica, cari in locu de a face acést'a, de a se calificá si perfectioná pentru chiamarea loru, mai bucurosu petrecu timpulu prin birturi séu cafenele, in jocuri de carti dejositoare; cari prea adeseori parasescu parochi'a, amblandu pustii pe la orasie; cari nù se ingrigescu nici macar se agonisésca ceva pentru asecuranti'a viitoriului familieloru loru,

ba nici de crescerea pruncilor proprii nu li pasa, ci si pre acestia ii lasa paraziti mai reu decâtu cei mai de rendu sateni! Sunt éراسi altii, si intre acestia — durere, unii ce se tienu de frunte si ornamentu alu clerului — cari au slabitiunea de a nu cercetá biseric'a regulatu, si candu o cercetéza d'a face servitiulu divinu in fug'a mare, totu sarindu si prescurtandu, ca se scape iute de neplacut'a-li detorintia! Altii éراسi functionéza la altariulu Domnului in modu batatoriu la ochi, fara seriositate si pietate, adeca: fara acelu simtiu de evlavia, ce trebuie se-lu aiba totu crestinulu, dar cu atátu mai multu unu preotu ce trebuie se fie modelu de esemplu bunu in credintia si pietate, dupa dis'a scripturei: „asia se lumineze lumin'a vóstra inaintea ómeniloru, ca vediendu faptele vóstre cele bune, se preamaréasca pre Tatalu vostru celu din ceriuril!“ Si aci trebuie totu cu durere se adaogu cá unii asemenea preoti nedemni, sunt chiar ruin'a poporului si a familiei loru. Cáci ei prin esemplu reu de negrigintia ruinandu pietatea, moral'a si credinti'a poporului, facu de fiii si nepotii loru nu vor mai avé unde fi preoti; cáci unui poporu ruinatu moralmente nu-i trebuescu preoti. Catra acést'a, prin esemplulu loru reu negligindu si stricandu atari preoti si pre fiii si nepotii loru, acesti'a nici la alte dregatorii nu vor avé prospecte, nici elemente de cetatieni buni, si de ómeni fericiti nu vor puté se fie. Astfeliu preotulu negliginte, si fàra consciinti'a detorintiei sale devine intemeietoriulu unei familie ruinate si nefericite! O de ar pricepe acést'a servitorii cei negliginti ai altariului! O de ar intielege ei, cá negriginti'a loru este ruinátore nu numai pentru poporu, ci chiar pentru famili'a loru propria!!

Se plangu adeseori semenea preoti, cá nu au dotatiuni bune, ca se póta traí bine conformu rangului loru; se plangu cá poporulu s'a stricatu, cá nu li respunde birulu, cá nu li remunera mai bine functiunile specialí, cá nu cercetéza biseric'a, cá nu tiene serbatorile, cá ia numele Dom-

nului Dumnedieu in desiertu, cã bãrfesce si injura, si altele de acestea; dar uita acei preoti cã dora tocmai si suntu cari au contribuitu multu la stricarea poporului; uita cã nici ei insisi nu mergu regulatu la biserica, nici ei nu-si punu paza gurei loru, si in fine cã nici ei nu-si implinescu in regula detorintiele loru, nici catra poporu, nici catra familia, nici catra mai marii loru.

Daca aseminea preoti si-ar fi alesu alta cariera, alta dregatoria, séu ocupatiune, cu priceperea si moral'a loru marginita, cu invetiatur'a si studiile loru defectuose, nici candu n'ar fi dus'o la unu postu cu salariulu celu au ca preoti, se tacu cã alte functiuni mirenesci nimic nu suntu mai pucinu decâtu secure; dar apoi in asemenea functiuni prelanga o disciplina si controla multu mai rigurosa, ori trebue se lucre, pana se-si implinesca detorintiele, ori se se retraga ca se faca locu altora mai demni.

Am atinsu mai susu cã este detorinti'a principala a preotului de a invetiá sí a moralisá poporulu.

Ferice de acelu preotu carele si-va impliní acésta detorintia, cãci elu si cu famili'a lui va fi binecuventatu de Dumnedieu si de ómeni; dar vai de acel'a carele nu o va impliní, cãci elu si urmasii lui, prin urmarile naturali ale netrebniciei lui, va fi osenditu de Dumnedieu si de ómeni.

Pentru preotii cu bunavointia va fi usioru a- si impliní, acésta detorintia, daca vor scí se procéda asemenea, precum procede parintele, tatalu celu bunu, la cultivarea si moralizarea familiei sale.

Unu tata bunu candu vede cã fiii lui sunt buni, ii sfatuesce se fie si mai buni, si isi dà tóte silintiele intru a-i invetiá si desteptá, ca se fie si mai destepti, si mai diligenti, mai economi, mai morali, mai cu fric'a lui Dumnedieu si mai bisericosi, ér candu vede cã fiii lui nu inclina spre bine, cã ei sunt mai plecati spre calea cea rea, atunci sfaturile lui sunt neadormite, priveghiarea lui neobosita, pentru de a-i impedeá, si a-i abate dela calea cea rea ce

duce la perire, si a-i intorce la calea cea buna ce duce la fericire. Tatalu, parintele celu adeveratu merge pana a-si pune sufletulu pentru binele adeveratu, pentru fericirea copiiloru sei.

Preotulu este parintele poporului; si elu are detoria d'a se ingrigi intocmai pentru fericirea poporului, prin urmare d'a invetiá si indemná pre cei buni poporeni ai sei totu spre mai bine, ér pre cei ce inclina spre reu a-i sfatú indiecitu si insutitu, a-i pazí si a-i ferí diu'a si nóptea de calea cea rea ce duce la perire, si a starú necontentitu ca se se întórca la calea cea buna ce duce la lumina si viétia: „Pastoriulu celu bunu ísi pune sufletulu pentru oile sale.“ Dar precum sfaturile si invetiaturile unui parinte numai atunci au primire la fii, candu faptele parintelui sunt in consonantia cu cuvintele lui, adeca, candu ácelea ce le invétia parintele cu gur'a le face si elu cu fapt'a, — astfeliu si invetiatur'a si sfaturile unui preotu numai atunci vor prinde radacini la poporu, candu poporulu va vedé numai acea facendu cu fapt'a, ce elu invétia si sfatuesce pre omeni cu verb'a. Asia spre esemplu: daca preotulu va sfatú pre poporu la cercetarea bisericei, si elu insusi nu va merge bucuros si regulatu la biserica; séu daca preotulu va sfatú pre poporu la diligintia, invetiatura si morala, dar pre elu poporulu ilu observa lucrandu din contra, presentandu esemplulu unui lenesiu, trandavu, si omu slabu, atunci vorbele lui vor fí numai o arama sunatóre, fára nici unu cuprinsu realu, fara nici unu fructu nutritoriu pentru inim'a poporului. Credinti'a fara de fapte este mórtá, càci nu póte se petrunda, si se prinda radacine in inim'a ómeniloru.

199466
Sciu si cunosc eu si greutatile cu care trebuie se se lupte unu preotu in dregatori'a sa; nu am perdatu din vedere nici neajunsele materiali, dotatiunea slaba, lips'a de midilóce la cei mai multi preoti ai nostrii; nu am uitatu nici necuviinti'a, ca se nu dicu dejosireá preotului, de a

amblá alaturi cu pastorii de vite pe la casele crestiniloru cându este se-si incasseze birulu preotiescu celu precariu; am intiesu si acea, câtu este de pucinu, chiar si in anii cei mai roditori, rezultatulu acestei colindari dejositóre, si tocmai pentru aceea mi-am si pusu tóte silintiele de am intemeiatu fondulu preotiescu, pentru ca acestu fondu macar dupa óre care timpu se scape preotimea de astfeliu de amblare cersitorésca, pe la usile crestiniloru, mai vertosu cà aceste usi, de unu timpu incóci pré adeseori chiar dinaintea preotiloru se inchidu! Sciu si cunosc eu tóte acestea, si altele de acestea; dar daca preotii cei mai dinainte n'au ganditu ei insisi se-si reguleze, si se-si asecuré o dotatiune mai buna, pentru sine si pentru urmatorii lor, precum au facutu acést'a alte corporatiuni mai inferioare; daca ei n'au facutu acést'a atunci, candu poporulu erá mai in stare, mai bine plecatu, candu anii erau mai roditori, si chiar auctoritatile competinti mai interesate pentru servitorii altariului: eu credu cà ar fi unu pecatu neiertatu, si chiar o rusine pe noi, daca nu am face acuma in or'a a 11-a totu ce putemu in acésta privintia. Càci precum unu pomu, saditu intr'unu locu bunu, apoi bine grigitu si cultivatu, fie elu câtu de micu la sadire, mai tardiu totu va aduce fructele sãle; asia si lucrarile nóstre de astadi, ori câtu ar fi ele de modeste, preste pucinu totu vor aduce, si vor dá fructele lor benefacátóre.

Dar chiar pentru a face ceea ce se póte pentru imbunatatirea sortii preotimei si a invetiatorimei, ni este de lipsa ca o conditiune si basa prealabila — cultivarea si moralisarea poporului, càci elu, cu pricepere buna a trebuintiloru si foloselor sale, este temeulu esistintiei noastre, si lipsindu acestu temeiu, tóte incercarile nóstre d'a ni imbunatatí si asecurá esistinti'a nóstra suntu zadarnice!

Se ve cugetati numái, cà de n'ar fi poporulu, n'ar trebui nici preoti nici biserice; càci n'ar fi pentru cine; si

atunci veti întielege că dacă suntem noi astadi, unii preoti, alții protopopi, și eu arhieru, toți suntem ceea ce suntem, pentru că este poporul. Adeva, veti întielege că poporul este temelul esșistintiei noastre. Nu me indoiescu că veti întielege și aceea, că cu câtu va fi mai în buna stare, mai solida și tare bas'a noastră, poporul, cu atâta va fi mai buna și starea noastră, cu atâta va fi esșistinti'a și subsistinti'a noastră mai asigurata, ér demnitatea, védi'a, și onórea noastră, mai recunoscute și mai respectate.

Dacă veti întielege acestea, apoi credu tare că nu se va aflá nici macar unulu între Voi, carele se nu simtia în peptulu seu celu mai puternicu indemnu d'a lucrá din tóte puterile sale la cultivarea și moralisarea poporului, și la pornirea lui pe calea progresului, spre o stare mai buna, mai multiamitóre ca cea de astadi în tóte privintiele.

De aici purcediendu, eu nu aflu cuvinte prin care se ve sfatuescu ca pre nisce frati iubiti ai mei, și împreuna lucratori în vii'a Domnului, ba chiar se ve rogu pre totu ce aveti mai scumpu și sacru pe lume, ca „lepadandu pre omulu celu vechiu, și imbracanduve în celu nou ziditu dupa chipulu lui Dumnedieu,“ se lucrati cu totii, și din tóte puterile vóstre la luminarea poporului, se lucrati cu cuventulu și cu fapt'a, cu vreme și fara de vreme, în biserica de pe amvonu, în scóla de pe catedra, și pretotindenia unde veniti în atingere cu poporul; se lucrati căci este ridicarea vóstra, și chiar progresulu vostru, și alu urmasilor vostrii, dar și pentru că traimu timpuri grele, în cari poporul nostru are mai multa lipsa, ca ori candu, de ajutoriulu vostru, de îndreptarea vóstra!

Dacă veti fi percursu cu atentiune lucrarile mele, a le sinódeloru și consistorieloru noastre, veti fi observatu că tóte acelea, încependu dela institutulu pedagogicu-theologicu, pana la alumneu și fondurile de stipendii, tóte au de scopu cultivarea, moralisarea, și ridicarea clerului și a poporului nostru. Este dorinti'a mea întocma ca și a consistorie-

loru si a sínódeloru nóstre, ca acuma se ne intorcemu tóta privirea si activitatea asupra partiloru esterne a le diecesei se facemu si acolo cele de lipsa pentru intarirea bisericeii, nóstre, prin ridicarea, intarirea, si luminarea temeliei, a poporului nostru. Este dorinti'a nóstra se nu remana nici o parochía fora dotatiune buna pentru preotu si invetiatoriu, fara biserica si scóla buna; si spre scopulu acest'a se facemu in totu loculu fonduri particularie bisericesci si scolare, preotiesci si invetiatoresci, ca asia preotulu si invetiatoriulu se-si póta capetá competinti'a in regula si fara scadere Este dorinti'a nóstra se regulamu in totu loculu banii bisericesci astfeliu încátu fiecare fondu bisericescu se devina unu isvoru de binefacere pentru poporulu nostru, se ajutore pré usioru, si se nu fie necesitatu a alergá la camatarnici cari ilu ruinéza. Se intielege de sine, cà noi acestea tóte le vom poté face numai asia, daca protopresbiterii, preotii si invetiatorii, ca organe a le nóstre la faci'a locului ne vor spriginí cu totdeadinsulu, si mana in mana cu densii ne vor spriginí toti carturarii si fruntasii poporului. Aici in centru am facutu in scurtu timpu unele imbunatatiri, si le-am pututu face, càci am fostu de facia; dar in parti numai cu ajutoriulu vostru se potu intreprinde si face tóte, càci eu nu potu se fiu pretotindenia, si de aceea trebuie se-mi iau refugiulu la voi, representantii mei legali si naturali in poporu.

Deci iubitoru mei Protopresbiteri si Preoti! daca voiti — despre ce nu me indoiescu — ca se ajungemu tóte acestea, si astfeliu se ve ascurati binecuventarea posteritatii, propuneti-ve cu tóta firmitatea si seriositatea o indoita si indicata activitate in chiamarea vóstra, si apucati-ve numai decátu de lucru, faceti din diu'a de astadi, cu inceputulu anului nou, unu inceputu bunu pentru ajungerea mantuatoriului scopu de luminaie si moralisare a poporului, prin medilócele urmatóre :

1. Tieheti servitiulu divinu in bisericeii regulatu, si dupa tipicu, indepliniti tóte functiunile religióse cu pietatea ce se

cere dela preotu intru indiplinirea acelora; ér dupa terminarea servitiului divinu in Dumineci si serbatori, tienti poporului cuventari de invetiatura si morala, fie ele la inceputu câtu de simple si câtu de scurte, dar se fie iesite din minte drépta si inima curata, si se tientésca la luminarea mintii si nobilitarea inimii poporeniloru!

2. La tóte ocasiunile candu, in oficiulu séu chiar in afacerile vostre economice, conveniti cu poporulu aratati-i greutatea timpuriloru, esplicati-i, cà asemenea greutati nu provinu numai din inmultirea trebuintieloru statului, din sporirea dariloru, care n'ar fi de totu mari, ci ele provinu mai vertosu de acolo, càci s'a sporitu si trebuintiele familieloru, ale particulariloru, intre care sunt unele fara de care multi ómeni ar poté fi, apoi mai multu provinu greutatile si din acea imprejurare, cà midilócele, si putintiele poporului d'a castigá, suntu de totu mici, ér caus'a este lips'a de destula cultura si invetiatura la poporu, — in fine mai provinu greutatile, si din certarea ce ni-o face ceriulu prin unu siru de ani rei urmati póte pentru pecatele nóstre. Faceti se intieléga poporulu, cà astadi candu omenii calatorescu cu aburulu si scriu cu telegrafulu, celu ce nu invétia carte si celu ce nu tiene la morala si religiune, nu o mai póte duce, decâtu cu greu si amaru; astfelu faceti-lu se intieléga folosulu mergerei sale la sant'a biserica, si a ascultarii cuventului lui Dumnedieu din gur'a preotului seu, si totu asemenea se pricépa folosulu si trebuinti'a de a-si trimite pruncii la scola, de a-ii provedé cu cartile necesarie, si de a contribuí totu ce se cere pentru bunacrescerea loru.

3. Spuneti poporului la intielesu, cà precum biserica nu este numai ca se ascultamu rugatiunile, ci si ca se invetiamu a urmá cuventulu lui Dumnedieu, totu asemenea si scol'a nu este numai ca se invetie pruncii religiunea, dar si ca se invetie: cum se-si intocmésca munc'a si economi'a sa, ca se castige pana de tóte dilele mai cu inlesnire, ca se se scie ferí se nu-lu insialé nime in vendiare si cum -

perare, si in alte multe imprejurari ale vietii. Astfeliu va scí apoi apretiu din tineretie folosulu celu mare alu invetiaturei.

4. Siliti-ve a inmultí scólele si invetiatorii; dar nu totu pe cont'a pungei poporului, ci mai cautati si alte isvóre de venitu in jurulu vostru, ca se nu apese prea tare pre poporu inmultirea scóleloru.

5. Staruiti ca invetiatorii se-si capete lefile regulatu; dar si ca se-si implínésca pe deplinu detorintiele loru; se mérga in ajunulu fiecarei Dumineci si serbatori cu pruncii la vecernie, ér dilele de Dumineci si serbatori la liturgie, si acolo se cante ale vecerniei si liturgiei.

6. Indemnati pre invetiatori se tiena, si in casu de lipsa tieneti insive prelegeri cu poporulu adultu (crescutu) mai vertosu in serile cele lungi de iérna, apoi in Dumineci si serbatori.

7. Unde o parte din poporu s'ar paré cà in Dumineci si serbatori inclina spre birtu, spre urit'a betia, si condamnatulu jocu de carti: sfatuiti-lu se parasésca aceste patime rele si pecatóse, spunendui urmarile cele rele si triste, si mai alesu cà chiar aceste patimi rele sunt, care mai curendu despoie pre omu de mosiór'a parintésca, ér pre membrii familiei de pane si imbracaminte, apoi de onóre, de pacea si bunaintielegerea casnica!

8. Cugetati fiecarele in comun'a sa, cum ar poté infintia câte unu fondu preotiescu, din care cu timpulu se se platésca birulu preotiloru, care biru si asia e precariu; cugetati cum s'ar puté capitalisá acelu biru; dupa acea cum se se infintieze unu fondu scolariu, din care cu timpulu se se platésca si lé'a invetiatoriului, si altele de acestea. Candu vedeti cà se vendu niscariva pamenturi eftine, si potrovite pentru aceste scopuri, nisuitive a le cumperá pe sém'a ataroru fonduri, in casu de lipsa cerendu si ajutoriu dela fondulu nostru preotiescu din Aradu.

Se nu ve sparie consideratiunea, cã acuma, între imprejurarile grele de astadi, nu se pôte face unu inceputu asia bunu, cum ar fi de doritu in acêsta privintia; fie inceputulu cãtu de micu totu e mai bunu decãtu nimica. Unu pomu cãtu de micu, bine cultivatu se face mare, si aduce fructe multe cu timpulu; asia este si cu fondurile. Cugetati daca s'ar fî infintiatu atare fonduri numai inainte cu 15—20 de ani, cãtu ar fi crescutu pana acuma, si ce fructe ar aduce ele acuma; si apoi ce suntu 15—20 de ani in viétî'a unui poporu si a unei institutiuni!

Spuneti poporului, cã daca se infintieza asemenea fonduri, ele suntu pentru binele lui, deoparte cã prin ele va scapã de birulu preotiescu si de léf'a dascalésca, ér de alta parte cã la timpu de nevoe poporulu va avé de unde luã imprumuturi, ca se nu alerge la camatarnici unde se ruineza; aratati poporului cã atari fonduri suntu intoema ca si nisce institute de bani binefacatóre.

Spre ajungerea scopului se potu intrebuintiã o multime de medilóce dintre care de astadata se recomanda: colecte benevole, pe care le intreprindu si preotii altoru confessiuni, chiar si la poporulu nostru, incercarea de a capitalisã birulu preotiescu, daca nu s'ar invoí intregu poporulu dintr'o comuna, apoi macar dela o parte de poporu care s'ar invoí, rumperea unei parti din pamentulu comunalu unde s'ar aflã de acest'a, séu macar darea in arenda a unei asemenea parcele de pamentu comunalu, pe cãtiva ani in folosulu fondului, pana se se adune órecare capitalu pentru atare fondu.

9. Mai pre susu de tóte silitive a inmultí venitele si capitalele bisericesci, prin o administrare consciintiósa, si printr'o economie buna; cãci daca se vor inmultí bine acelea, chiar de acolo se potu luã sumele necesari pêntru intemeierea unui séu altui fondu, si prin acést'a pentru asecurarea dotatiunei preotiesci si invetiatoresci, sciindu preste acést'a cã nici o avere nu este mai bine folositóre poporului, dar si mai sicura, ca averea bisericésca, pentru presinte si viitoriu.

10. Că celu mai puternicu motivu, unu motivu ce rapesece cu sine poporul, este si remane esemplulu bunu. Deci precum ve indemnu se luati esemplu dela mine, asia ve rogu, si vi recomand, ca si voi prin faptele vóstre, prin sacrificiile vóstre, se premergeti intru tóte poporului cu esemple bune, nu numai pentru ca asia ne invétia Intemeietoriulu legei nóstre Mantuitoriulu Christosu, dar si pentru că ori ce sacrificii din partea preotului pentru poporu fructifica indiecitu si insutitu pentru biserica si preotime!

Acestea sunt pre care la acésta ocasiune am voitu a vi recomandá, si preotiloru lui Ddieu, servitoriloru altariulu, invetiatoriloru si conducatoriloru poporului, fiindu convinsu, că la pornirea vóstra seriósa si energica pe calea indegetata, toti ceilalti carturari ai poporului vor merge cu voi spriginindu-ve, si urmandu-ve poporulu intregu.

Nu potu incheiá far' a vi aduce aminte: că tóte a le lunei trecu ca visurile in somnulu celu de nópte, si din tóte nu remane alta, decâtu fapt'a cea buna; ér fapta adeveratu buna e numai aceea, prin care omulu nu numai pre sine se perfectionéza si fericesce, ci si pe deaprópele seu, si némulu seu, pentru presinte si viitoriu.

Trecu tóte, trecemu si noi toti, iesindu astadi unulu, mane altulu din viétia, si numai unu lucru este care nu trece, care nu ne parascesce, este fapt'a cea adeveratu buna; căci ea, prin efectulu ei moralu si materialu, remane lucrátóre din generatiune in generatiune. Ea singura nu se curma cu viéti'a nóstra, nu se ingrópa cu noi in pamentu, ci se sustiene si din colo de mormentu; cu unu cuventu ea este singura, care remane in lumea acést'a in urm'a nóstra, marturi'a vredniciei nóstre, aratandu posteritatii că cine am fostu noi? Deci cine altulu se fie chiamatu si calificatu spre fapte bune, de nu noi pre otii de susu pana josu? si pentru cine se facemu noi fapte bune, de nu pentru poporulu nostru din alu carui sinu am iesitu, la alu carui peptu am crescutu si traimu, mai alesu cându scimu, că cea ce facemu pentru

poporu, o facemu indirectu si pentru noi insine, si pentru urmasii nostrii!

Astfeliu, pre calea acést'a, si in intielesulu acest'a vinu eu se ve chiemu la conlucrare, la cea mai mare fapta buna, la cultivarea si moralisarea poporului nostru si prin acést'a la ridicarea si salvarea lui si a nóstra. Ascultati fratiloru glasulu meu archieresu, si faceti totu ce puteti fiecarele in parochi'a sa, in comun'a sa, in cerculu seu pentru implinirea celoru de susu. Dar fiinducà la tóte lucrările si scopurile cele bune si mari se cere si ajutoriulu celui de susu a creatorelui tuturoru, — veniti se-lu rugamu cu totii ferbinte, se ni trimita darulu si spriginulu seu, ca se potemu impliní cele popuse, spre binele nostru, si spre marirea numelui seu celui santu!

Dupa care poftindu ve de la Dumnedieu, ca intru implinirea cu zelu si scumpetate a chiamarei vóstre, se ajungeti multe dile bune si fericite, la mai multi ani noui fericiti — pre langa impartasirea binecuventarei archiereseci, am ramasu

Alu vostru

Aradu, 1. Ianuariu 1879.

de bine voitoriu:

Ioanu Metianu,
Episcopulu Aradului.

 Pastoral'a acést'a fiindu adresată numai catra preoti si inteliginti nu are à se publicá in biserica.